

BOOLOVI OPERATORJI

Govor ob prejemu Čopove diplome 20. decembra 2019

Oni dan sem v Cobissov iskalnik vtipkala naslov knjige, ki jo poznam že leta, pa mi vedno dela preglavice pri iskanju. Naslov je čisto malo drugačen kot ga imam v spominu. Cobissov iskalnik pa, kot vemo, nenatančnosti, kaj šele šlamaprije, ne podpira.

To me je spomnilo na mojih prvih deset let dela v knjižnici, ki sem jih večinoma preživela za pultom z napisom Informacije. Na iskanje po prvih verzijah opaca, na dolga brskanja po enciklopedijah in priročnikih, na uporabo boolovih operatorjev, ki sem jih imela zelo rada in sem si domišljala, da jih dobro obvladam. Na vedno nova vprašanja uporabnikov, ki so se mi zdela tako zanimiva, da sem jih začela zapisovati in klasificirati ter jih pošiljati kolegom, ki so obdelovali gradivo, da bi jim bila v pomoč pri geslenju. Na razmisleke o nujnosti vživljanja v zorni kot uporabnika.

Bolj ko sem se tega spominjala, bolj sem se zavedala, da je bilo mojih prvih deset let, točno tistih deset let za pultom z napisom Informacije, najbolj iskrenih, najbolj razvijajočih se in definitivno deset mojih najbolj strokovnih bibliotekarskih let. Takrat sem se največ naučila in, ko zdaj pogledam nazaj, sem takrat tudi dobila največ priložnosti, da stroki kaj dam. Kljub relativni mladosti.

Kot je danes skoraj vseeno, kaj vpišemo v kak splošni iskalnik – ven kot rezultat vedno pade nekaj, kar nas na nek način zanima, je tudi pri vrednotenju dela v knjižnici včasih postalo skoraj vseeno, kako se ga lotevamo, kaj vanj vlagamo, koliko smo pri tem angažirani, strokovni, da ne rečem raziskujoči – rezultat je lahko odvisen od nekih čisto drugih kriterijev.

Pult z napisom Informacije, za katerim sem nabirala prve poklicne izkušnje, danes večinoma sameva. To verjetno izhaja iz podmene, da so knjižničarji tako dragi, uporabniki tako veščji, iskalniki pa tako spretni, da knjižničarja kot prevajalca med sistemoma preprosto ne potrebujemo več. Sama ne mislim tako. Prepričana sem, da nas hitro zadovoljene potrebe, površno opravljena iskanja, večna hitenja, optimizacije vseh sort in hlepenje po vedno več vsega, od knjižničnih prireditev do hvalospevnih medijskih odzivov, vodijo v površinskost in nenatančnost, ta pa nasploh v svet, v katerem ni več pomembno niti, kaj je prav in kaj je narobe, kaj šele, kaj je s čim povezano, kaj iz česa izhaja, kaj kam vodi, kaj na kaj vpliva, kako je kaj nastalo, kako se kaj reši in kako se k čemu pripomore. Kako je vsaka stvar delček nečesa večjega in kako je v to večje vpeto in kako lahko k temu prispeva. Nič ni več važno, razen hitrosti, količine, pozornosti in opaženosti.

Tega trenda se ne veselim. Upam tudi, da je manj splošen, kot je videti s točke, s katere gledam. Menim namreč, da je empatičnost še vedno ena najpomembnejših lastnosti, tudi v knjižnicah. Tu morda še toliko bolj. Prepričana sem, da so knjižnice mentalni in fizični prostori, ki imajo pomemben vpliv na širše okolje. Menim, da so ultimativni prostori največjih poglobljanj in ne ravno obratno. Menim, da so to prostori, kjer ima svoje mesto tudi počasnost, premišljenost in odmaknjenost. Menim, da smo si, kljub nesporni nujnosti sledenju sodobnim tehnologijam in drugim tokovom časa, v knjižnicah še vedno dolžni prizadevati predvsem za

to, da bodo ljudje v njih lahko dobili zagon za radovednost in ustvarjalnost. Za odprte duhove. Za širine vseh vrst. Tega ne bomo dosegli zgolj z megaiskalniki, superračunalniki in najrazličnejšimi bleščavimi. To bomo dosegli, če bomo ob vsem tem gojili tudi univerzalne, na prvi pogled morda staromodne vrline – empatijo, spoštovanje, širino, sprejemanje različnosti in nenazadnje tudi občutljivost za to, kaj je narobe in kaj je prav.

Nič nam ne bo škodilo, če bomo kljub vsem samodejnim strojnim algoritmom, ki delajo za in namesto nas, še vedno poznali, razumeli in kdaj pa kdaj uporabili boolove logične operatorje. V osnovnem ali prenesenih pomenih. In – ali – in ne.

dr. Jerneja Ferlež